

AYIN FİLMLERİ

Kırmızı Değirmen

MOULIN ROUGE. Rejisi: John Huston, Senaryo: J. Huston ve Anthony Veinor. (Pierre la Mure'nin aynı addadlı romanından), Fotoğrafı: Oswald Morris, Sanat Direktörü Paul Sheriff, Dekor ve Kostümü: Marcel Vertès, Renk danışmanı: Elliot Elitofson, Müzik: Georges Auric, Oynayanlar: José Ferrer, Colette Marchand, Suzanne Flon, Zsa-Zsa Gabor. Technicolor. Romanus Film, 1953.

Sinema türleri içinde en başarısız hiç şüphesiz biyografik filmler. Arada bir ortayı asan tek tür filmün çabası bu yarışta değişmiştir. Biyografik filmlerin çoğu ya kupkuru, didaktik bir eser oluyor. Ya da her türlü bir "meşhur"un maceralarını, davralarını "resimlemek"ten öteye geçemiyor. Gerçi bu son özellik, bu geniş filmlere epey seyirci sağlıyor ama, başarılı bir tür olarak gelişmesini de önüyor. En tanınmış rejisörlerin bile biyografik filmlere gelince bocaladıkları görülmektedir. Bakıyoruzuz, bir Lewis Milestone, Molba'da büyük bir ciddiyetle "peche Melba"nın nereden geldiğini anlatmaya, bunun için mizanzenler düzenlemeye kalkıyor.

Biyografik filmlerdeki bu eğilimlere gözönüne alınca Moulin Rouge'u seyretmeye hazırlanan birinin aleyhine önyazınları bulunması tabii görülebilir. Hele filmün senaryosu köhne bir romana dayanır, filmün kahramanı, vücudunun belden aşağısı eğilekisi bir Amerikalı rejisörün eline düşmüş mü, tiyater ürpertiçi bir sonuç beklemek için sebep yoktur. Allahhanki bu Amerikalı rejisör John Huston. Filmi de kendi hesabına, Avrupa'da çevirmiş. Böylece film bütün önyazınları boşa çıkardı, güzel bir sipariş oluyor.

Huston, Moulin Rouge'da bir "yalnız adam"ı canlandırmıyor. Fransanın en eski ailelerinden birinden gelip göçtüğü çok canlı geçen Lautrec, geçirdiği kazadan sonra kendisini, ötedenberi büyük istidatı olduğu, resme veriyor. Hem yalnızlığın unuttuğu hem de bu istidatını geliştirmek için Paris'e gelip sanatçılar dünyasına katılıyor. Paris'in en canlı, en nesnel eğilence yerlerinde dolaşır, kalıyor. Olandaki insanların her davranışını her hareketini her anını değerli anlıyor (çocukluğunda iyi birici olan, fakat sakatlandıktan sonra ata binemeyen Lautrec'in hareket haldindeki atlarını kadar ustalıkla çizdiği bilinmektedir).

Fuston bu "yalnız adam" portresini daha çok belirtmek için ressamın iki kadını olan macerasını senaryoya esas almış. Filmün ilk yarısını kabayan birineşinin başarılı işlendiği söylenebilir. Ressamın hayatında bir fırtına etkisi yapan, sonunda yalnızlığını daha çok duymasına sebep olan bu maceranın kahramanı Marie Charlet, Colette Marchand'ın özel oyunuyla canlılık kazanıyor. Buna karşılık Myriamne-Lautrec başını bu çabılığın etrafında ve filmün ikinci yarısını adam akıllı aksatıyor. Ressamın ölüm döğüşünde, modellerini teker teker hatırlarken gösteren son sahnenin de biraz "ticari" bir bitiş olduğu işaret etmek gerekir.

Buna rağmen Huston filmünde anlatmak istediklerini: Ressamın yalnızlık duyurusu, çevresiyile olan bantlı ilişkileri, sakatlığının unutturduğu komplekslerin yaşayışına ve eserlerini etkilerini, nihayet geçen yüzyıl sonunda Paris'in eğlence yerleriyle sancıları gevrelerini başlıca özellikleriyle

anlatmasını bilmiş. Bundan dolayı Huston'un filminde çizdiği portrenin, asıl Lautrec'e olan ilgisi, olayların ressamın gerçek biyografisiyle uygunluğunu araştırarak faydasızdır. (yalnız her iki durumda da Huston'un filmünün gerçekten epey ayrılık her kösterdiği belli-biniciyle.)

Moulin Rouge'da dikkatli çeken iki yön daha var, bunlardan biri renklerin kullanışındaki ustalık, öbürü de Lautrec'in resimlerinden yapılan montajdır. Her ikisinde de Huston'un bir zamanlar Paris'te resim öğretimi yapması, Lautrec'in resimlerine hayranlığı kadar gelişme arkağışlarının da etkisi var. Filmin renk dağıtımında en iyi noktayı ise fotoğrafi O. Morris, filmün seçtiği sahneleri, Lautrec'in bütün resimlerini de ressamın temel renklerle uygunluğunda yakından kontrol ederek Lautrec'in renk "duyası"na mümkün olduğu kadar yaklaşmaya çalışmıştır. Lautrec'in resim çizirken gösterilen sahnelerde, Verlesin usta eli birkaç hareketle Lautrec uslubunu andıran çizgileri canlandırmaya yetiyor. Bundan sonrası da Lautrec'in asıl tabloları tamamlıyor. Filmün iki yerinde, bu tablolardan yapılmış, beş dakikalık kadar süren kısım, her hangi bir "sanat üzerine film" kadar güzel. Hatta bu bakımdan Robert Heissen'ın 1950 de çevirdiği 20 dakikalık Henri de Toulouse - Lautrec'e büyük benzerliği belirtmek yerinde olur.

Asi Asklar

THE BAND WAGON. Rejisi: Vincente Minelli, Senaryo: Betty Comden ve Adolph Green, Koreografi: Michael Kidd, Oynayanlar: Fred Astaire, Cyd Charisse, Jack Buchanan, Oscar Levant, Nanette Fabray, Prodükör: Arthur Freed. Technicolor, M.G.M.

On the Town, An American in Paris, Singin' in the Rain gibi filmlerle Gene Kelly ve Vincente Minelli'nin müzikli komedi yoluyla sanat yapma denemeleri başarılı neticeler vermişli. The Band Wagon'un bu cegit filmlerden üstünlüğü daha ilk sahnelerde hissediliyor.

An American'ın Paris'te kökü senaryo yüzünden çok şey kaybeden Minelli bu sefer On the Town ve Singin' in the Rain senaristleri Betty Comden ve Adolph Green çiftinin kuvvetli desteğini kazanmış. The Band Wagon'da sevimli bir hikâye anlatış tekniği var. Doğrudan doğruya asıl olaya girilince, onunla bağlantılı başka şeyler göstererek eserin mizah ve tehir gücü artırılıyor. Eşyaların açık arttırılma aşırı bulamaması dansözün yitilmesinin

sönüğü; Faust Opereti sermaye-darlığının ilk geceye büyük heyecan ve hevesle gelişleri, operetin girip desenler ve yurekler acısı bir müzikle ifade edilmesi, sermayedarların dükkan dışarıya çıkarmaları kıyas-koyu gayet güzel anlatıyor.

Minelli'nin Hollywood'da renk ve dekoratör en ussaca kullanılan rejisör olduğunu söylemek pek yanlış sayılmaz. Hatta filmlerinde bu unvanı muzikden daha tesirli olarak Gene Kelly ile üstü ayırdığı da bulunan doğuyor. Minelli'nin stilizasyon kabiliyeti hakkında 42 nöl Sokak sahnesi ve Kadın Ayrı balesi yeterli bir fikir verebilir. Elbasssa Kadın Ayrı balesinde Minelli kişiliğinin zirvesine ulaşılıyor. Mickey Spillane romanları olayların ve kahramanların karikatürize eden bu bale plâstik sanatları sinema uygulamasının en iyi örneklerinden biri. Michael Kidd'in koreografisi fazla sert hatlı ve mekankı olmakta, beraber Mike Hammer'in düşmanları ve sevgilileriyle maceraları Minelli'nin mizanzeninde hayranlıkla seyrediliyor. Siliz dekorlar ve balesler dışında technicolor'un gene bir ressam elinden çıkması gibi kullanılabileceği filmde birkaç düştükçe gösteriliyor. Cyd Charisse'in Fred Astaire'ye bütün gurur adına şikralarının bildirdiği son sahne, nede, kadına bulaşık renklerin fon teşkil etmesi Değeri denhal hatırlatıyor. Fakat Minelli herşeyden önce bir sinemacı olduğunun akında tutmuş; resim dekor, stil duygularının sinema yapma kaygusundan ileride gitmesini önlemiş. Cyd Charisse'in kişilik bale sahnesinden başka filmün akışını, genel havasını bozan başka hiçbir sahne yok.

Daha çok dansözleriyle tanınan Fred Astaire The Band Wagon'da oynunun da yabana atılmayacağını bir defa daha gösteriyor. Ama oynuyla filmi sürükleyip götüren Jack Buchanan; filmün karikatür gücüne katkıları inkâr edilemez.

The Band Wagon'da sanata sanelara ait bazı saçmalıklar perdede mükemmel aktarılmış. Filmün kendisi de sağlam. Ama seyrederken bunu farkettirmeyen, eğlendiren, güldüren, neseli nedis bir seçme.

HALT KREKİ

Korku

ANGST. Rejisi: Roberto Rossellini, Senaryo: Sergio Amidei ve Franz Graf Treuberg. (Stefan Zweig'in aynı addaktı hikâyesinden), Fotoğrafı: Heinz Schnackertz ve Carlo Carrini. Müzik: Renzo Rossellini, Oynayanlar: Ingrid Bergman, Renate Mannhardt, Mathias Wieman, Kurt Krueger. 1955.

Angst ilgi çekici bir film; senaryo kötüyse rejisör kim, oyuncunun kabiliyeti ne olursa olsun filmün neticesiz kalacağını göstermesi bakımından.

Durumu oldukça iyi bir evli kadın var. Bir macerasının kocasının külağına gitmesini önlemeye çalışmaktadır. Fakat kendisi yapılan şanti-jin kocası tarafından terfiplendiğini öğrenince intihara kalkışır da kocası yetmiş ve başarılır. Bütün mesele bukadardır.

Kadının gizli macerası filmde pek açılmamış. İnsan hayattan vazgeçmeye kadar sürükleyecek gücünün ne olduğu belirtilemediği korku hiçbir zaman beseri olamıyor. bu-lukta asıl kalması bir kavram gibi duyuyor. Çocuklarının utak suçlarını affedemiyen baba, kadının toplumsal durumunu handürcü sebebler değil. Böyle kısır bir senaryoyu ele almak cesaretini gösteren Rossellini ortaya birşeyler çıkarabilmek için kamerasını bütün imlânlarını araştırmış. Bu araştırma panel olarak Ingrid Bergman'ın ödüllü ve başarılı performansını tespit ediyor. Ağabeyinin tiffğini saklayan küçük kızın kendisini itham eden bir topuluk karşısında durumunu yakalayan kameraya hareketleri dikkate değer. Rossellini filmün sonuna doğru Avrupa'da sık sık tekrarladığı bir hatıraya düşüyor. İnhar etmeye karar veren anneyi yaşlı rölelerle dadıya telefon ettiriyor, çocuklarına iyi bakmasını söylemekle senlimental dozunu kaçırıyor. Bu hata bir tarafa bırakılsa Rossellini mizanzeninde çokkuntiller yok.

Obür Filmler

61 Avrupa — Avrupa'da (Roberto Rossellini): Bu filmün birçok meselelere dokunan bir konusu, bundan daha geniş anlamda da bir adı var. Ama Rossellini, kendisi için apaçık, kesin sonuçlara bağlanmış olan meseleleri aynı güce seyirciye duyuramıyor. Bütün filmlerinde olduğu gibi, yalnız "gözlemci" durumunda kaldığı sahnelerde kuvvelli. Böylelikle dış sahnelerin birçoğunda eski Rossellini'den izlere raslamak mümkün olabiliyor. (Ingrid Bergman, Alexander Knox, Giulietta Masina).

Parthalar sırtı — The Greatest Show on Earth (Ocell B. De Milie): Kendisinden hiçbir şey katmadan, De Milie, iki saat boyunca Ringling Bros., Barnum-Bailly sirkini seyrettiliyor. Garip bir aşk macerasına a-kil almaz bir tren kazası da eklenince filmün, ihtiyar üstadın şimdikiye kadar yaptıkları arasında en kötüsü olduğunda şüphe kalmıyor. (James Stewart, Betty Hutton, Charlton Heston, Correl White).

Kadın sathmaz — The Quiet Man (John Ford): İki saat aşın filmün de Ford, küçük İrlanda kasabası Innisfree'yi olanca canlılığıyla yazıyor. Oyuncuların çoğunun İrlandalı olması, filmün olobiyografik özellikler taşınması, Ford'un anayurdu İrlanda'da çekilişi; hepsinin üstünde de, bir sürü "ticari" filmi arasında, Ford'un, sanat kayesini diye birşey olduğunu hatırlamasının bu başarıda payı var. (John Wayne, Maureen O'Hara, Barry Fitzgerald).

Kral Uhis'in maceraları — Ulysses (Mario Camerini): Irwin Shaw ve Ben Hecht'in de içinde bulunduğularını kalabalık senarist gurubu, Homeros'un "Odyssea"sından pek uzaklaşmamakla birlikte Camerini işi kolayından ve basitinden almış. Koca destandan kalan sadece birkaç isim. "Western" anlayışından kendisini sıyrayanın Kirk Douglas'ın filmün çikimez hale gelişinde payı var tabii. (Kirk Douglas, Silvana Manno, Rossana Podesta, Anthony Quinn).

Sinema

Her ayın onbeşinde yayımlanır ☆ Sayı 3 — 15 Mayıs 1956 Sahibi ve Yazı İşlerini İdaire eden: Mehmet Şakırcan ☆ Yazı İşleri Sekreteri: Adnan Ufuk ☆ Teknik Sekreter: Ayhan Yılmaz ☆ Bütün muhaseatlar P. K. 179 — Ankara adresine yapılmalıdır ☆ Gönderilen yazılar basılışın basılmamasını geri verilmez ☆ Abone şartları: Yıllık 360. Altı aylık: 180 Kurus ☆ Basıldığı Yer: Güney Matbaası — Ankara

